

Correctievoorschrift VMBO-GL en TL

2023

tijdvak 2

economie CSE GL en TL

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*
Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*

Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten voor het geheel van de open vragen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Het Nibud scholierenonderzoek

1 maximumscore 1

- (1) minder
- (2) minder

indien twee juist 1
indien een of geen juist 0

2 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:
 $€ 460 \times 0,65 = € 299$

3 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste reden:

- Wanneer het inkomen is gestegen, sparen jongeren in euro's meer waardoor het totale spaarbedrag stijgt.
- De prijzen zijn de afgelopen jaren gedaald waardoor scholieren meer geld overhielden om te sparen.

4 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- Ja, Hassane heeft voldoende gespaard.
jaar 1: $€ 3.750 \times 1,06 = € 3.975$ 1
- jaar 2: $(€ 3.975 + € 750) \times 1,06 = € 5.008,50$ 1

Vraag	Antwoord	Scores
5	maximumscore 2 (1) meer (2) zowel dividend als koerswinst	
	indien twee juist	2
	indien een juist	1
	indien geen juist	0

Weinig poen voor katoen

6	maximumscore 2 (1) monocultuur (2) verslechteren (3) groter	
	indien (1) juist	1
	indien (2) en (3) juist	1
7	C	
8	maximumscore 2	
	• voorbeelden van een juiste protectiemaatregel:	1
	– invoerrechten	
	– importquota	
	– invoerverbod	
	• voorbeelden van een juiste uitleg:	1
	– door invoerrechten wordt buitenlands katoen duurder	
	– door importquota is er minder katoen uit andere landen beschikbaar	
	– door een invoerverbod is er helemaal geen ander katoen beschikbaar	
9	D	
10	maximumscore 1	
	voorbeeld van een juiste berekening:	
	$250.000 \times \frac{8.000 - 1.500}{19.000.000} = 85,5 \text{ liter}$	
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Afrondingsverschillen niet fout rekenen.</i>	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste verklaring:

- Kant-en-klare katoen heeft een hogere toegevoegde waarde dan onbewerkt katoen.
- Eindproducten hebben een hogere toegevoegde waarde dan grondstoffen.
- Eindproducten hebben meer bewerkingen ondergaan en daardoor een hogere toegevoegde waarde.

Onroerende zaak

12 A

13 maximumscore 2

- (1) begrotingstekort
- (2) het OZB-percentage
- (3) € 400

indien drie juist	2
indien twee juist	1
indien een of geen juist	0

14 D

15 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $0,2102 \times € 365.000 = € 767,23$ 1
- $\frac{€ 767,23 - € 305,87}{€ 305,87} \times 100\% = 150,8\%$ 1

Opmerking

Afrondingsverschillen niet fout rekenen.

16 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

De getaxeerde WOZ-waarde van een woning in Amsterdam is (veel) hoger dan in de gemeente Sittard-Geleen. Daardoor betaalt de individuele huiseigenaar in Amsterdam (ondanks het lagere tarief waarschijnlijk) een hoger bedrag dan in Sittard-Geleen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Waarde van je opleiding

17 maximumscore 2

- (1) vraagkant
- (2) structurele

indien twee juist	2
indien een juist	1
indien geen juist	0

18 C

19 maximumscore 1

- (1) tekort
- (2) maritiem officier

indien twee juist	1
indien een of geen juist	0

20 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{\text{€ } 2.100}{100} \times 166 = \text{€ } 3.486$$

21 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste uitleg:

- Als het aantal afgestudeerde verloskundigen stijgt, stijgt het aanbod van arbeid, een werkgever heeft dan een grotere keuze 1
- De werkgever heeft dan minder noodzaak om de werknemer aan zich te binden met een vast contract 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Zorgen om inflatie

22 maximumscore 1

- (1) prijsstijging
- (2) daalt

indien twee juist 1
indien een of geen juist 0

23 maximumscore 1

- (1) meer
- (2) minder
- (3) afnemen

indien drie juist 1
indien twee, een of geen juist 0

24 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\frac{(38 \times 103) + (22 \times 127) + (13 \times 103) + (27 \times 105)}{100} = 108,82$$

Opmerking

Voor elke fout of ontbrekend antwoord 1 scorepunt in mindering brengen.

25 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Als de inflatie hoger is dan de nominale rente, wordt de reële rente op spaargeld negatief.

26 B

27 D

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Handelsoorlog

28 B

29 maximumscore 1

- (1) stijgt
- (2) stijgen

indien twee juist

1

indien een of geen juist

0

30 B

31 maximumscore 1

- (1) daalt
- (2) meer

indien twee juist

1

indien een of geen juist

0

32 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Chinese toeristen moeten (bij het omwisselen) in verhouding meer yuans betalen voor dezelfde hoeveelheid dollars. Een buitenlandse reis die betaald moet worden in dollars, wordt voor hen duurder.

33 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$$\text{\$ 240 miljard} - \frac{\text{\$ 240 miljard}}{107,9 \times 100} = \text{\$ 17,57 miljard}$$

Opmerking

Afrondingsverschillen niet fout rekenen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Geld verdienen met spaargeld

34 A

35 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- $€ 40.000 \times 1,035 = € 41.400$ 1
 - $€ 41.400 \times 1,035 = € 42.849$
- afname renteopbrengst: $€ 2.849 - € 80,04 = € 2.768,96$ 1

Opmerking

Afrondingsverschillen niet fout rekenen.

36 D

37 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste reden:

- Beleggen in aandelen is risicovol.
- Uit voorzorg houden huishoudens spaargeld aan om onverwachte financiële gebeurtenissen op te vangen.

38 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Het te betalen rentepercentage over de hypothecaire lening is (veel) hoger dan het te ontvangen rentepercentage over spaargeld. Het is dus voordelig om de lening (voor een deel) af te lossen.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Nederland werkt

39	B	
40	maximumscore 1 voorbeeld van een juiste uitleg: Veel Nederlandse vrouwen werken in deeltijd.	
41	maximumscore 2 voorbeelden van juiste verklaringen:	
	• (1) de groeiende vraag naar kinderopvang zal leiden tot meer banen in de kinderopvang	1
	• (2) het met goede kinderopvang voor meer vrouwen met kinderen mogelijk is om buitenshuis te werken	1
42	B	
43	maximumscore 1 voorbeeld van een juiste berekening: $\frac{65 - 20}{20} \times 100\% = 225\%$	
44	maximumscore 2 (1) afgenomen (2) krappe	
	indien twee juist	2
	indien een juist	1
	indien geen juist	0

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in de applicatie Wolf. Accordeer deze gegevens voor Cito uiterlijk op 3 juli.

6 Bronvermeldingen

Het Nibud scholierenonderzoek

informatiebron 1 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

pagina 3 opgaven Shutterstock

Weinig poen voor katoen

informatiebron 2 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

informatiebron 3 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

pagina 4 opgaven Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

pagina 5 opgaven Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

Onroerende zaak

informatiebron 4 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

informatiebron 5 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

pagina 6 opgaven Internet

Waarde van je opleiding

informatiebron 6 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

informatiebron 7 SEO Economisch Onderzoek en Elsevier bewerkt

Zorgen om inflatie

informatiebron 8 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

Handelsoorlog

informatiebron 9 Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

pagina 12 opgaven Shutterstock

Geld verdienen met spaargeld

pagina 14 opgaven Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023

Nederland werkt

informatiebron 10 CBS bewerkt

pagina 16 opgaven Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023